

SCI-CONF.COM.UA

MODERN RESEARCH IN SCIENCE AND EDUCATION

**PROCEEDINGS OF V INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JANUARY 11-13, 2024**

**CHICAGO
2024**

MODERN RESEARCH IN SCIENCE AND EDUCATION

Proceedings of V International Scientific and Practical Conference

Chicago, USA

11-13 January 2024

Chicago, USA

2024

UDC 001.1

The 5th International scientific and practical conference “Modern research in science and education” (January 11-13, 2024) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2024. 1059 p.

ISBN 978-1-73981-123-5

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Modern research in science and education. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2024. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/v-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-science-and-education-11-13-01-2024-chikago-ssha-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: chicago@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2024 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2024 BoScience Publisher ®

©2024 Authors of the articles

ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ

Шиделко Анна Володимирівна

к.соц.н., доцент,
доцент кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Інституту управління, психології та безпеки,
Львівський державний
університет внутрішніх справ

Ловча Марія Богданівна

студентка 3 курсу, спеціальності «Соціальна робота»
Український католицький університет
Факультет наук про здоров'я

Анотація. Висвітлено поняття гендерно зумовленого насилля над жінками. Зокрема дано детальне пояснення таким проявам насильства над жінками, як домашнє насилля, насилля на робочому місці та навчанні, насилля в суспільстві, інституційне насилля та фемініцидне насилля, калічення статевих органів у жінки. Водночас висвітлено й описано п'ять форм гендерно зумовленого насильства над жінками: економічне насилля, психологічне насилля, емоційне насилля, фізичне насилля, сексуальне насилля.

Ключові слова: гендер, насильство, кривдник, жінка, дискримінація.

Словесні образи, фізичний та психологічний тиск, обмеження у свободі, інтимні погрози та фізична агресія – усі ці вчинки становлять прояви гендерно зумовленого насильства над жінками. Важливо розпізнати ці форми насильства та розуміти його різноманітні прояви.

Насильство – це дії з використанням сили або зі зловживанням владою з наміром панування над іншою особою чи нав'язання чого-небудь. У контексті насильства кривдник – це особа, відповідальна за ініціювання та здійснення насильницьких дій. Саме кривдник вчиняє шкідливі або агресивні дії. З іншого боку, жертва – це особа, яка зазнає негативних наслідків насильства, зазнає

шкоди внаслідок дій, вчинених кривдником.

Гендерне насильство над жінками простежується в будь-яких діях або бездіяльності, які можуть призводити до смерті чи завдання психологічних, фізичних, спадкових, економічних або сексуальних травм жінкам. Гендерне насильство може вплинути на життя людини, свободу, гідність, фізичну, психологічну чи сексуальну цілісність, фінансове становище, безпеку та на доступ до роботи, освіти та охорони здоров'я.

ООН визначає насильство щодо жінок як «...будь-який акт гендерного насильства, який призводить або може призвести до фізичної, сексуальної або психологічної шкоди чи страждань жінкам, включаючи погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, відбувається це в громадському чи приватному житті...».

У грудні 1993 року в Декларації про ліквідацію насильства щодо жінок було визнано, що насильство щодо жінок порушує основні права та свободи жінок, і закликано держави та міжнародну спільноту працювати над викоріненням означеного явища. Щороку 25 листопада Міжнародний день боротьби з насильством над жінками – 16 днів активних дій проти гендерного насильства.

До групи підвищеного ризику входять: жінки та дівчата із фізичними або психічними розладами; молоді дівчата та підлітки; літні жінки; дівчата, які ідентифікують себе як члени ЛГБТК+ спільноти; жінки різних етнічних меншин; біженки.

Попри розгляд означених категорій окремо, водночас важливо пам'ятати, що кожна особа може мати кілька ідентичностей одночасно. Наприклад, жінка з інвалідністю може також бути літньою біженкою. Це підкреслює важливість розуміння концепції інтерсекціональності – того, що особа може зіткнутися з різними формами дискримінації та ризиками через комбінацію своїх ідентичностей, таких як стать, раса, релігія та вік.

Передусім, варто розуміти, що у гендерно зумовлене насилля над жінками входить не лише домашнє насилля, а й насилля на робочому місці та

навчанні, насилля в суспільстві, інституційне насилля та фемініцидне насилля.

Домашнє насилля може здійснювати будь-який член родини жінки – у більшості випадків його здійснює партнер або колишній партнер, незалежно від того чи партнери проживають разом.

Насилля на робочому місці чи навчанні – це дискримінація жінок на державних чи приватних робочих місцях або місцях навчання, що створює перешкоди для доступу до роботи чи навчання, підвищення або стабільності.

Насилля в суспільстві – це діяння на рівні окремих осіб, або групові вчинки, що порушують основні права жінок і ведуть до їхнього приниження, дискримінації, відокремлення або навіть виключення з громадського життя.

Інституційне насилля – його здійснюють посадові особи, фахівці, працівники сил безпеки та персонал, пов'язаний із будь-яким державним органом, організацією чи установою, які перешкоджають або заважають жінкам отримати доступ до державної політики та відстоювати свої права.

Фемініцидне насилля – це крайній вияв гендерного насильства над жінками, результат порушення їхніх прав людини у сферах як громадській, так і приватній. Таке насильство включає різноманітні прояви жінконенависницької поведінки, які можуть призвести до соціальної віддаленості та юридичної відповідальності та можуть завершитися смертельними наслідками, включаючи вбивства та інші форми насильницької смерті жінок. Тобто навмисне вбивство жінки, лише тому, що вона представник жіночої статі. У 2021 році близько 56 % жінок і дівчат у всьому світі були вбиті своїми інтимними партнерами або іншими членами родини. Це означає, що в середньому більш як п'ять жінок або дівчат щогодини вбиває хтось із їхніх власних родичів або партнерів [4].

Також потрібно виділити насильство, що стосується калічення статевих органів у жінки – це втручання, яке включає зміну або видалення частини чи всіх жіночих статевих органів і яке виконується без будь-якої медичної необхідності. Наслідки цієї процедури мають різноманітний і варіативний вплив на фізичне та психічне здоров'я жінок, що її пережили, з різним рівнем інтенсивності, і можуть також вплинути на їхнє репродуктивне здоров'я.

У регіоні Африки на південь від Сахари, кожна четверта жінка та дівчина зазнала каліцтва жіночих статевих органів. Проте рівні цього явища значно відрізняються в різних країнах. Є держави, де практика каліцтва жіночих статевих органів є майже у всіх випадках і де принаймні дев'ять з десяти дівчат і жінок у віці від п'ятнадцяти до сорока дев'яти років пройшли через цей процес [3].

Гендерно зумовлене насилля над жінками можна поділити на п'ять форм: економічне насилля, психологічне насилля, емоційне насилля, фізичне насилля, сексуальне насилля.

Економічне насильство полягає у створенні обставин або намаганні зробити особу фінансово залежною, забезпечуючи абсолютний контроль над фінансовими ресурсами та фінансової інформації, обмежуючи її доступ до грошей та обмежуючи можливість отримання освіти, медичної допомоги або можливості праці. Також до економічного насилля можна віднести та відмову сплачувати аліменти для виховання дитини при розлученні. Фінансові труднощі в сім'ях з дітьми можуть стати засобом маніпуляції. Наприклад, таким чином колишній партнер може встановити певний контроль над родиною та спекулювати на цій темі. Цей вид насильства може також проявлятися, й у взаємодії в сім'ї або між партнерами, коли економічна залежність від чоловіка ускладнює прийняття рішень щодо сімейного бюджету. Це може також включати ситуації, де чоловік вимагає, щоб йому подавали звіти про всі витрати, навіть у випадку, якщо постраждала сторона заробляє власні кошти або самостійно бере на себе обов'язки щодо догляду та утримання своїх дітей. До способів запобігання економічному насильству можна віднести – логічний розподіл бюджету, вміння розбиратися в базових фінансових питаннях, розвинення фінансової грамотності та формування власної фінансової незалежності при можливості.

Психологічне насилля охоплює застосування методів, таких як інтимідація та загрози фізичної шкоди, як постраждалій, так і її партнерові чи дітям, а також враховуючи пошкодження майна. У цей вид насилля входить

застосування «психологічних ігор» та примусова ізоляція від соціального оточення, що охоплює друзів, родину, навчальний заклад чи роботу. Американський клінічний психолог Ленор Уокер, визначає психологічне насильство як: «набір поведінки та установок, спрямованих на контроль, домінування, маніпулювання та приниження партнера за допомогою залякування, страху, сорому, провини та заперечення». Це може бути вербальна агресія, домігантна поведінка, прояви ревнощів, булінг, знецінення та ігнорування. Зазначимо, що до психологічного насилля потрібно віднести психологічне відчуття, що не відповідає реальному стану справ та є нав'язаним агресором. Це коли людина, що здійснює насилля постійно применшує почуття людини, тобто заперечує або приховує психологічне насильство, застосоване до постраждалої особи. Насправді жертві психологічного насилля важко це розпізнати. Симптомами цієї форми насильства можуть бути – апатія, низька самооцінка, втрата соціальних стосунків, тривога, нерішучість, постійне відчуття провини, почуття неповноцінності, недбалість та інше.

Емоційне насильство містить підрив самооцінки через постійну критику, приниження навичок, образливі слова та обмеження відносин партнера з дітьми або обмеження зустрічей партнера з друзями та родиною. Емоційне насилля може проявлятися через несхвалення, звинувачення, відмову виявляти прихильність, зневажливі коментарі, насмішки та змушування жінки почуватися неповноцінною. Також варто додати, що емоційне насилля може вчиняти не лише партнер, а й, до прикладу, батьки щодо доньки. Часто причиною саме такого виду насилля може бути алкогольна чи наркотична залежність батьків, чи одного з батьків. Адже, в uzалежнених людей часто непередбачувана поведінка, що може контрастувати між хорошим настроєм до агресії. Наслідками емоційного насилля для жертви може бути депресія, посттравматичний стресовий розлад, низька самооцінка, самозвинувачення, труднощі з прийняттям рішень.

Фізичне насилля включає будь-яку поведінку, спрямовану на заподіяння невикладкової шкоди шляхом застосування фізичної сили або використання

певних видів зброї чи предметів, які можуть завдати шкоди. Фізичне насильство включає заподіяння шкоди або спробу завдати шкоди жінці шляхом ударів, смикання, щипків, штовхання, ляпасів, тягання за волосся, укусів, відмови від медичної допомоги або примусу до вживання алкоголю або наркотичних речовин. Таке насильство може статися в будь-якому середовищі, включаючи подружні пари, сім'ї, школи, робочі місця, громади та установи, що в кінцевому підсумку може призвести до смерті. Особливою формою фізичного насильства є відмова в наданні допомоги з метою запобігання фізичному ушкодженню жінки. Наприклад, якщо жінка не може зробити нічого, щоб запобігти тілесним ушкодженням чи смерті, а свідки події є пасивними, бездіяльність цієї особи також вважається фізичним насильством. Психологічними наслідками фізичного насильства можуть бути – суїцидальна поведінка, самоушкоджуюча поведінка, панічний розлад та посттравматичний стресовий розлад. Фізичні наслідки фізичного насилля є артрит, гіпертонія, хвороба серця, хронічні больові синдроми. Також до наслідків фізичного насильства варто віднести: депресію, порушення режиму сну, проблеми на роботі чи у навчанні, ворожість та труднощі з довірою до інших тощо.

Сексуальне насильство над жінкою передбачає примушування її до участі в статевому акті без згоди, згвалтування, примусове роздягання, домагання, домінація та демонстрація власних статевих органів без дозволу партнерки. До сексуального насилля потрібно віднести та секстинг, а саме надсилання повідомлень або фотографій відвертого змісту без дозволу жінки. Кожна десята жінка у Європейському Союзі віком від 15 років стикалася з кібердомаганнями, що містить в собі: отримання небажаних або образливих електронних листів чи SMS-повідомлень із відверто сексуальним змістом, або образливі та неприйнятні повідомлення у соціальних мережах [5].

Згвалтування – це вагінальне, анальне або оральне проникнення без згоди з використанням будь-якої частини тіла кривдника або іншого предмета. Це може вчинити хтось відомий чи невідомий жертві, у шлюбі та стосунках або, наприклад агресор під час збройного конфлікту. Сексуальні домагання

включають фізичні контакти без згоди, як-от щипання, ляпас або сексуальний дотик до жінки без її згоди. Сюди також входять інші види нефізичного насильства, як-от обзивання, коментарі сексуального характеру щодо тіла жінки чи її зовнішності, прохання про сексуальні послуги чи переслідування. У формі цього насилля варто пам'ятати про правило «ні – ні» «так – так», де «ні» означає відмову, а «так» – згоду і ніяк інакше ці слова інтерпретувати не можна.

Сексуальна згода – це коли жінка має можливість та словесно погоджується на сексуальні дії. До прикладу, жінка, що є під дією алкогольних напоїв чи наркотичних речовин не має розумової та фізичної можливості дати згоду, або ж жінка, яка спить. Також жінка має право відкликати свою сексуальну згоду в будь-який момент. Отже, статевий акт без згоди – це згвалтування.

Сексуальне насильство є злочином, згідно з Кримінальним Кодексом України «Вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням у тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи (сексуальне насильство) – карається позбавленням волі на строк до п'яти років» [2].

Наслідком усіх цих форм гендерно зумовленого насилля може бути самогубство жінки, можна зробити висновок, що кривдник є людиною, яка довела жертву до самогубства. Варто зазначити, що згідно з Кримінальним Кодексом України «Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, систематичного приниження її людської гідності або систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схиляння до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства, – караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк» [1].

Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що гендерне насильство щодо жінок можна розділити на п'ять форм: економічне насильство, психологічне

насильство, емоційне насильство, фізичне насильство, сексуальне насильство. Словесні образи, фізичний та психологічний тиск, обмеження свободи, погрози в інтимному порядку та фізична агресія – усі ці дії є проявами гендерно зумовленого насильства над жінками. Важливо розпізнавати ці форми насильства та розуміти різні його прояви. Необхідно акцентувати на ролі освіти та інформаційних кампаній у формуванні свідомості щодо гендерного насилля, зменшенню стереотипів та розвитку захисту жінок, що стали жертвами. Гендерне рівноправ'я та повага до прав жінок мають бути не просто словами чи гучними гаслами, але й реальними вчинками до яких прикладаються зусилля, які є спрямованими на побудову рівноправного та безпечного суспільства для всіх його членів. Водночас зауважимо, що варто пам'ятати, що саме кривдник вчиняє шкідливі або агресивні дії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний Кодекс України, Стаття 120, «Доведення до самогубства». URL: https://protocol.ua/ua/kriminalniy_kodeks_ukraini_stattya_120/
2. Кримінальний Кодекс України, Стаття 153 «Сексуальне насильство». URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/kodeks-ukrainy/stattya-153-nasilnitske-zadovolennya-statevoji-112481.html>.
3. Achieve gender equality and empower all women and girls. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/goal-05/>
4. Gender-related killings of women and girls (femicide/feminicide). URL: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-11/Gender-related-killings-of-women-and-girls-improving-data-to-improve-responses-to-femicide-feminicide-en.pdf>
5. Violence against women: an EU-wide survey. Main results. URL: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>